

Aastateks 2012–2021 kavandatud tegevuste teostamine

Järgnevalt ükshaaval analüüsitud kõiki eelmise suurkiskjate tegevuskavaga aastateks 2012–2021 ettenähtud üksikeesmärke ja -tegevusi. Üksiktegevuste nime järel sulgudes on märgitud eelmise tegevuskava vastav peatükki number ning tegevuse prioriteetsusaste (I – hädavajalik, II – vajalik, III – soovituslik). Põhieesmärgid on esitatud käesoleva tegevuskava põhidokumendis (ptk 5.3.2).

Seadusandlus (10.1)

Jahti reguleerivate õigusaktide täiendamine (10.1.1 / II)

✓ Täidetud

Looduskaitseadustiku muutmine kahjustuste kompenseerimise põhimõtete osas (10.1.2 / II)

✗ Täitmata

Tegevuse eesmärk oli, et kahjustuste kompenseerimine seostatakse nende korduvusega, kus riigipoolne toetus väheneb korduvate kahjustuste korral, kui omanik pole nende ärahoidmiseks midagi ette võtnud. Koduloomade murdmisega tekitatud kahjude vähendamiseks peeti vajalikuks teha muudatusi looduskaitseaduses ja kahjustuste kompenseerimist puudutavas keskkonnaministri määruses, mis motiveeriks loomapidajaid enam tegelema kahjustuste ennetamisega ning toetuse määr võiks olla suurem ja vähendada kompenseerimist, kui abinõusid pole rakendatud. Selliseid seadusemuudatusi ei ole seni tehtud, kuid käimas on vastavad ettevalmistused.

Ebaseadusliku küttimisega tekitatud kahjude hüvitamise määrade muutmine (10.1.3 / II)

✗ Täitmata

Eesmärk oli tõsta nii hundi kui ka ilvese ebaseadusliku hukkamisega tekitatud kahju hüvitamise määr tasemele, mis võimaldab kriminalasja algatamist. Selliseid seadusemuudatusi ei ole seni tehtud, kuid käimas on vastavad ettevalmistused looduskaitseaduse muutmiseks.

Kava tegevuskava uuendamine (10.1.4 / I)

✓ Täidetud

Tegevuste kava uuendati tegevuskava teiseks pooleks, aastateks 2016–2021 ning koostatud on käesolev suurkiskjate kaitse- ja ohjamise tegevuskava aastateks 2022–2031.

Seire (10.2) ¹

Seiretegevuse säilitamine minimaalselt tegevuskavale eelnenud tasemel (10.2.1 / I)

✓ Täidetud

Johtuvalt vahepealsetest arengutest teaduses, tehnoloogias, ühiskondlikes seisukohtades ning kliimaatilistes tingimustes vaja seiretegevuste põhimõtteid ja metoodikaid muuta. Seejuures on oluline arvestada, et hetkel puudub piisav teadmus asurkondade seisundist, mis on eriti oluline ilvесе ja hundi puhul, aga ka karu puhul.

Seiresüsteemi rakendamine suurtel kaitsealadel (10.2.2 / II)

✗ Olulisel määral täitmata

Enamus kaitsealasid on liidetud jahipiirkondadega ja sellega on loodud põhimõtteline võimalus seireandmete kogumiseks jahimeeste poolt ja laekumiseks. Tegelikult kaitsealadelt seireandmeid regulaarselt ei koguta. Mitmelt suurelt kaitsealalt ei laeku üldse andmeid, sh Soomaa rahvuspark, Alam-Pedja looduskaitseala, Endla looduskaitseala ja Matsalu rahvuspark.

Suurkiskjate seiremetoodika rakendamine püsiseirealadel ning sõltumatute loendusandmete kogumine (10.2.3 / II)

✓ Suures osas täidetud

Eesmärk oli koguda suurkiskjate ja nende saakloomade sõltumatut seireandmestik valik-aladel. Andmeid on kogunud spetsialistid, kes ei ole otseselt seotud KAUR-i ega jahio-rganisatsioonidega (sh Vahur Sepp). Siiski, aastatel 2019 ja 2020 andmeid ei kogutud. Puudub teave kogutud andmete analüüside ja rakendamise kohta. Edaspidi on oluline koguda sõltumatuid andmeid ka suvel ning erinevate meetoditega (sh jäljeloendus, rajakaamerad jms).

Seire algandmete kogujate koolitamine (10.2.4 / II)

✗ Täitmata

Sisuliselt ei ole selle tegevuse raames peaaegu midagi toimunud. Koolituste jaoks on valminud õppefilmid ². Oluline on arvestada asjaolu, et jahimeeste koolitamine on kokku lepitud Eesti Jahimeeste Seltsi ülesandeks ning seda riigi poolt ei kontrollita. Teisalt jahimehed kurdavad, et koolitusi oleks vaja palju rohkem, kuid soovivad, et koolitaja võiks olla KAUR-st sõltumatu. Perspektiivis võika parimad koolitajad olla neutraalsel positsioonil tegevteadlased ja eksperdid.

¹ Vt ka <https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/suurkiskjad>

² <https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/ulukid/oppematerjalid>

Seire algandmete elektroonilise edastamissüsteemi loomine ja rakendamine (10.2.5 / II)

- ✓ Täidetud, väga oluline on jätkata.

Eesti Jahimeeste Seltsi eestvedamisel on loodud ja kasutusse võetud infosüsteem JAHIS. Tegevust on toetanud Keskkonnainvesteeringute Keskus. Oluline on jätkata infosüsteemi(de) ning seotud teenuste arendamist, lisades nt jahilubade menetlemise, jahiinfo jälgimise reaalajas, söödaplatside info, laiema kasutajaskond jne. Teadaolevalt on Soomes ja Rootsis kasutusel samalaadsed infosüsteemid.

Rakendusuuringud (10.3) ³

Kasutuses oleva seiremetoodika sobivuse ja täpsuse hindamine (10.3.1 / II)

- ✗ Täitmata

Osaliselt on olemas probleemi ülevaade ja alusteave, kuid sisuline uuring, analüüs ja järeldused on tegemata. Vajalik on põhjalik analüüs sõltumatult väliseksperdilt.

Ilvese kiskluse mõju hindamine metskitse populatsioonile (10.3.2 / II)

- ✓ Täidetud

Uuringuseeria "Ilvese territoriaalsus ja toitumine" raames jälgiti aastatel 2008–2017 telemetriliselt 18 ilvese kiskluskäitumist ja saakloomade jaotust. Tegevuskava perioodi alguseks oli valminud Raido Kondi magsitritöö "Ilvese kisklusmäär ja mõju metskitse populatsioonile" (2010), kuid uurimistegevust jätkati.

Hundi ja ilvese ruumikasutuse (kodupiirkonna suuruse) selgitamine (10.3.3 / II)

- Osaliselt täidetud

Uuringuseeria "Ilvese territoriaalsus ja toitumine" raames jälgiti aastatel 2008–2017 telemetriliselt 18 ilvese ruumikasutust. Aastatel 2018–2021 ilvese uurimise tegevusi ei teostatud. Uuringuseeria "Hundi elupaigakasutus ja toitumine" raames jälgiti aastatel 2012–2020 telemetriliselt 20 hundi ruumikasutust. Vajalik on jätkata (kindlasti Lääne- ja Edele-Eestis) ning alustada samalaadse pruunkaru uuringuga.

Suurkiskjate ohjamisalade loomise otstarbekuse hindamine (10.3.4 / II)

- ✓ Täidetud

Ohjamisalade loomisa alusanalüüs on teostatud ning küttemislimiite jagatakse vastavalt ohjamisalade paiknemisele. Edaspidi on oluline teostada ohjamisalade meetme seire ning analüüsida ohjamisalade kohandamise vajalikkust ning võimalusi uute oludega vastavalt kahjustustele ning suurkiskjate asurkondade paiknemisele.

³ Vt ka <https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/suurkiskjad>

Sotsioloogiline uuring suurkiskjate kohta (10.3.5 / II)

X Täitmata

Vajalik teostada eraldi uuringuna või mõne laiema uuringu koosseisus. Ilmselt tuleks korrata regulaarselt.

Hundi kiskluse mõju hindamine saakloomade populatsioonidele (10.3.6 / II)

● Osaliselt teostatud

Uuringuseeria "Hundi elupaigakasutus ja toitumine" raames jälgiti aastatel 2012–2020 telemeetriliselt 20 hundi toitumiskaäitumist ja saagivalikut. Teostamata on kokkuvõttev analüüs ja järeldused. Vajalik on jätkata sest tulemusena sünnib oluline sisend hundi seire ning arvukuse ja ökoloogilise funktsiooni hindamiseks.

Maastiku tzoneerimine hundi erineva ohjamisintensiivsusega aladeks (10.3.7 / II)

✓ Täidetud

Maastiku tzoneeringu alusanalüüs on teostatud ning küttemislimiite jagatakse vastavalt ohjamisalade tzoneeringule. Edaspidi on oluline teostada meetme edukuse seire ning analüüsida ohjamisalade kohandamise vajalikkust ning võimalusi uute oludega vastavalt kahjustustele ning hundi, aga ka ilvese ja pruunkaru asurkondade paiknemisele.

Karu arvukuse võrdlev hindamine mitteinvasiivsete geneetiliste meetoditega (10.3.8 / II)

X Täitmata

Viimane sellekohane analüüs teostati aastal 2009, vajalik on teostada uus uuring.

Geneetiliste meetodite rakendamine hundi asurkonna seisundi jälgimisel (10.3.9 / III)

● Osaliselt täidetud

Viimase uuringu teostasid KAUR ja TalTech 2018/2019 talvel kogutud andmete kohta (2020), kuid see töö ei ole pälvitud laialdast heakskiitu. Eelmine sellealane uuring pärineb aastast 2015. Kindlasti on vaja teostada uus, kõrge usaldusväärsusega uuring. Vt ka lisa 1.

Parasitoidide levik hundi ja ilvese populatsioonides (10.3.10 / III)

X Suures osas täitmata

Parasiitide liigiline koosseis on üldjoontes teada, kuid nende esinemissagedus on teadmata. Seireandmeid on pisteliselt kogutud, kuid puudub kokkuvõttev analüüs ja järeldused.

Sobivate elupaikade paiknemise ja liikumiskoridoride väljaselgitamine (10.3.11 / II)

● Osaliselt täidetud

Euroopa Komisjonile esitatavate aruannete jaoks vajalikus täpsusastmes on info olemas. Eesti sisese ruumi planeerimise jaoks vajalik täpsusastmes üle-eestiline analüüs ja info

puudub. Transporditaristu, ruumiplaneerimise jms jaoks on kohapõhiselt teostatud vastavad uuringud. Vastav info on paljuski loodud teiste avaliku sektori ja erasektori organisatsioonide eestvedamisel näiteks keskkonnamõju hindamiste raames. Seega on meede minimaalsel vajalikul määral esindatud.

Ulukiuuringute ala moodustamine (10.3.12 / II)

● Osaliselt täidetud

On määratud suurkiskjate uuringuala Soomaa rahvuspargis ja selle naabruses. Hoolimata uurimisala formaalsest olemasolust on uuringuid teostatud üsna vähe. Kuni aastani 2015 toimusid hundi ja ilvese uuringud, kui alates aastast 2016 on reaalselt uurimistegevust toimunud väga vähe.

Kahjustuste käsitlemine (10.4)

Suurkiskjate tekitatud kahjude ja kahjude ennetuseks tehtud kulutuste kompenseerimise jätkamine (10.4.1 / I)

✓ Täidetud

Vajalik on põhimõtete ja korralduse ülevaatus ja kohandamine.

Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ekspertide koolitamine (10.4.2 / II)

✓ Pigem täidetud

Väljas kahjusid hindamas käivad ainult koolitatud eksperdid. Koolitused on olnud valdavalt eestispetsiifilised. Rahvusvahelistel koolitustel viimasel ajal osaletud ei ole. Koolituste praktika tasub üle vaadata, hinnata ning vajadusel täiendada.

Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindamise ja kahjustaja määramise juhendi koostamine (10.4.3 / II)

✓ Täidetud

Kahjude hindamise tõhususe tõstmiseks on vajalik luua põhjalikum juhis ja protokoll.

Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate varustamine töövahendite ja korduvkahjustuste ennetamise ajutiste vahenditega (10.4.4 / II)

✓ Täidetud

Suurkiskjate tekitatud kahjustuste hindajate kodulehe loomine (10.4.5 / II)

✓ Täidetud

Eesmärk ei olnud mitte avalikku veebilehte, vaid ulukikahjude hindajate ringis kasutatav ekspertkogemuste infokogu, andmebaas ja kasutajaliides. Näidisfotode ja muu materjali

kogu on katalogiseeritud kujul olemas ja kasutuses. Edaspidi on vajalik kasutajaskonda laiendada.

Kahjustuse tekitaja kindlakstegemine DNA analüüsi abil (10.4.6 / II)

✓ Täidetud

Rakendatud pigem harva ja mitte järjepidevalt, paari uuringu raames. Edaspidi võiks rakendada rohkem ja eesmärgipärasemalt.

Ohjamise korraldamine (10.5)

Praeguse ohjamise korraldamise üldpõhimõtete säilitamine (10.5.1 / I)

✓ Täidetud ja arendatud

Tegevuskava jooksul võeti kasutusse ohjamisalade põhimõte, mis on arenenum lahendus võrreldes tegevuskavale eelnenud praktikaga. Edaspidine ohjamine on soovitatav suunata senisest rohkem konkreetsetele nuhtluisenditele korduvkahjustuste koha lähedal, soovitatavalt vahetult pärast kahjustuse toimumist, mis on eelduseks, et suurkiskjad saaks õppida kohta vältima. Kuna kahjustused toimuvad sageli kevadel ja suvel, kuid jahihooaeg on sügisel ja talvel, on tegemist keerulise ülesandega. Vajalik on teostatavuse analüüs.

Suurkiskjate ohjamisalade moodustamine (10.5.2 / II)

✓ Täidetud

Ohjamisalad on loodud ning küttimislimiite jagatakse vastavalt ohjamisalade paiknemisele. Edaspidi on oluline teostada ohjamisalade tõhususe seire ning analüüsida ohjamisalade kohandamise vajalikkust ning võimalusi uute oludega vastavalt kahjustustele ning suurkiskjate asurkondade paiknemisele.

Hundi ohjamise korraldamise muutmine vastavalt maastiku tsoneeringutele (10.5.3 / II)

✓ Suures osas täidetud

Ohjamisalad on loodud ning küttimislimiite jagatakse vastavalt ohjamisalade paiknemisele, eriti viimastel aastatel. Edaspidi on oluline teostada ohjamisalade tõhususe seire ning analüüsida ohjamisalade kohandamise vajalikkust ning võimalusi uute oludega vastavalt kahjustustele ning hundi asurkonna ja elupaikade paiknemisele.

Hundi ja koera ristandite loodusest eemaldamise korraldamine (10.5.4 / II)

✓ Täidetud

Juhtumeid on olnud vähe. Teada on üks juhtum Karula kandis.

Tegevusplaani koostamine emata jäänud karupoegade leidmise puhuks (10.5.5 / II)

✓ Täidetud

On tehtud kaalutletud otsus, et emata jäänud karupojad jäetakse "looduse hooleks".

Teadlikkuse tõstmine ja avaliku arvamuse kujundamine (10.6)

Tegevuskava lühendatud variandi publitseerimine eesti ja inglise keeles (10.6.1 / II)

✓ Täidetud

Eesti keeles ilmunud ajakirja Eesti Ulukid numbrina 12, samuti on olemas ingliskeelne versioon.

Suurkiskjaid tutvustavate lühifilmide tegemine (10.6.2 / III)

● Osaliselt täidetud

On olemas lühifilme suurkiskjatest ning neid on levitatud sotsiaalmeedias. Sellistel filmidel võiks olla praegusest laiem kõlapind. Mitu lühifilmi on tehtud hundist rahvuslooma kampaania raames⁴, kuid olemas on ka lühifilmid karust, "Kas ja miks karu oma käppa imeb".

Teabepäevade korraldamine (10.6.3 / II)

✓ Täidetud

Vajalik on teabeürituste jätkamine ning planeerida tegevus nii, et jõutaks erinevate sihtrühmadeni.

Hundi, karu ja ilvese eksponeerimine Tallinna loomaaias (10.6.4 / III)

✗ Täitmata

Tallinna Loomaaias välja arendatud ekspositsiooni hetkel ei ole. Esindatud on vaid ilves. See-eest Elistvere loomapargis on kõik 3 suurkiskjat eksponeeritud.

Suurkiskjaid tutvustavate voldikute koostamine, trükkimine ja levitamine (10.6.5 / III)

● Osaliselt täidetud

Kõlapind võiks olla laiem ning erinevate sihtrühmadeni jõudmine võiks olla täpsemini planeeritud.

⁴ <https://www.facebook.com/eestirahvusloom>

Suurkiskjaid tutvustava ringnaituse koostamine ja väljapanekud (10.6.6 / III)

X Täitmata

Keskkonnaamet on rahastanud Valgas eksponaati, millel oli kujutatud verine inimese käsi hundi hammaste vahel, kuid see eemaldati väljapanekust peatselt ning sisulist ringnaitust ei ole olnud.

Rahvusvaheline koostöö (10.7)

Rahvusvahelise koostöö jätkamine ja arendamine (10.7.1 / II)

✓ Täidetud

Olemas on head erialased suhted nii naaberriikidega kui laiemalt nii alus- ja rakendus-teaduse kui populatsioonide korraldamise alal. Edaspidi on vajalik suhteid arendada selleks, et tegevused toimuks arvestades Balti populatsiooni hetkekonteksti ning vastavalt teaduse arengutele.